

Джерела знань про регіони та країни світу. Сучасна політична карта світу та окремих регіонів. Головні об'єкти політичної карти.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ПРО РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ СВІТУ. Це історичні документи архівів, статистичні щорічники, які готують різноманітні міжнародні організації, довідники, енциклопедії, періодичні видання, художня література, інтернет-ресурси тощо (мал. 5). Наукові та науково-популярні видання, книги, карти й атласи — це результат наукових досліджень окремих фахівців і великих організацій: академічних і науково-дослідних інститутів, кафедр і факультетів вищих навчальних закладів, проектних і виробничих колективів.

Мал. 1. Основні джерела знань про регіони та країни світу

Щоб висвітлювати питання якомога повніше й об'єктивніше, доцільно використовувати лише наукову інформацію.

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА КАРТА СВІТУ ТА ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ. Можуть змінюватися назви країн, їхні столиці, зникати чи з'являтися нові держави. Усі ці зміни приводять до кількісних і якісних змін на політичній карті світу. Кількісні зміни — це зміни меж і розмірів держав, пов'язані зі зменшенням чи збільшенням кількості країн унаслідок війн, національно-визвольних рухів, розпаду країн тощо.

Якісні зміни політичної карти пов'язані з внутрішніми подіями в житті країни, які змінили її саму, але не її розміри та кордони. Наприклад, у країні може змінитися державний устрій, колонія може стати незалежною державою.

Останнім часом кількісні зміни дедалі частіше поступаються місцем якісним. До якісно нових змін на політичній карті світу, які суттєво вплинули на соціально-економічне та суспільно-політичне життя всієї світової спільноти, належить розпад СРСР (1991 р.).

Порівняйте політичні карти різних років видання. Які зміни ви помітили? Із чим вони пов'язані?

У 1999 р. під юрисдикцію Китайської Народної Республіки (КНР) був повернений Гонконг/Сянган (колишнє володіння Великої Британії), а в 2000 р. — і колишня португальська колонія Макао/Аоминь. У 2003 р. на політичній карті світу утворилася нова держава — Східний Тимор-Лешті. У 2011 р. відбувся поділ Судану на дві держави — з'явився Південний Судан (193-я держава ООН).

На сучасній політичній карті світу залишилося небагато залежних територій або володінь інших держав — здебільшого це острівні території в Тихому, Індійському, Атлантичному океанах. У різних регіонах світу є спірні території, коли на їхні володіння претендують дві держави або більше (наприклад, Гібралтар та ін.).

ГОЛОВНІ ОБ'ЄКТИ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИ. Політична карта світу є географічною картою, яка відображає розміщення країн (держав) на нашій планеті. Розрізняють два види політичних карт (мал. 6).

Мал. 2. Види політичних карт

Карта відображає стан різних форм державних утворень на планеті. Основними елементами політичної карти світу є країни (держави).

Країна — заселена територія з визначеними кордонами, яка в політико-географічному аспекті може мати державний суверенітет або бути залежною.

Залежні території (колонії) — країни, що перебувають під владою іноземних держав. Вони позбавлені політичного суверенітету.

Знайдіть на політичній карті світу залежні території. Назвіть їх.

Питання про надання незалежності всім сучасним колоніям складне. Окремі з них важливі з військово-стратегічних міркувань. Наприклад, військово-повітряні й військово-морські бази США, Франції та Великої Британії розміщені на островах у Тихому океані.

Якщо країна набуває суверенітету і стає повністю незалежною, то вона стає державою.

Держава — суверенне політичне утворення, яке має свою територію, на якій діють її органи влади. Територія держави є частиною географічного простору і включає все його різноманіття.

Державна територія — частина поверхні земної кулі, яка перебуває під владою (суверенітетом) певної держави. Вона включає: повітряний простір, територіальні води, у тому числі і внутрішні (акваторію), надра з їхніми ресурсами під поверхнею суходолу та під акваторією.

Аkvаторія держави включає всі води внутрішніх річок та озер, заток і проток, якщо ширина останніх не перевищує 24 морські милі. Наприклад, Туреччині належать морські протоки Босфор і Дарданелли, що з'єднують між собою Чорне й Середземне моря.

Територіальні води — смуга води вздовж усіх морських берегів держави завширшки 12 морських миль (1 морська миля — 1852 м).

Усі країни мають столиці. Найчастіше столицею є найбільше місто країни. Але це не завжди так. Іноді столиці «переїжджають» в інші міста. (Наведіть приклади таких переміщень.) Зазвичай у столицях розміщені вищі органи державної влади: парламент, уряд, верховний суд.

Знайдіть інформацію й підготуйте розповідь про столиці найменших країн світу.